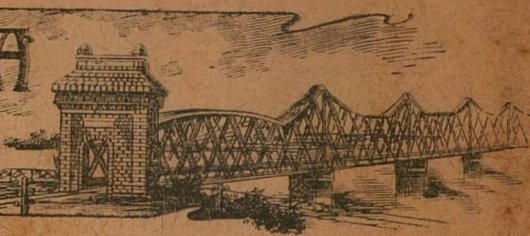

BIBLIOTECA
DOBROGEI
"JUNE"

No. 2

REGELE CAROL I
DOBROGEA ȘI DOBROGENIA

de Const. N. SARRY

*Conferință ținută în ziua de 10 Mai 1915,
la Hârșova*

BUCUREȘTI

INSTITUT DE ARTE-GRAFICE „SPERANȚA“

STRADA PĂTRAȘCU-VODĂ, NO 3

— 1915 —

195.2.9/15
www.ziuaconstanta.ro

Prețul 30 bani

REGELE CAROL I

DOBROGEA ȘI DOBROGENII

— CONFERINȚA —

Doamnelor și Domnilor,

Făcându-mi-se cinstea de a vă întreține câteva momente asupra unui subiect în legătură cu însemnata sărbătoare de azi, îngăduiți-mi, vă rog, ca pe lângă ascultarea cuvenită, să vă solicit și voia de a începe cu o confesiune de sentimente :

Noi, cei din Dobrogea, locuim unul din cele mai frumoase, mai interesante și mai bogate ținuturi ale țării românești.

Alintată de bătrâna Dunăre, care, ca o bunică iubitoare, aci își revarsă cea mai bogată dragoste asupra lui prâslea al ei cel preferat ;—scăldată de nemărginita Mare, care, în necuprinsul ei, trezește și ține vie în noi ideea de libertate și de mărire ; străbănuță de gârle și presărată cu lacuri, care ascund bogății de neînchipuit, în varietăți nenumărate de viețuitoare ;—prevăzută cu dealuri acoperite, când de podgorii renumite, când de păduri de o tinerețe vânoasă și făgăduitoare ; — cu un subsol ce poartă în sânul lui netăgăduite urme strămoșești, a căror scumpete n'o întrec decât comorile din carierele de piatră și din zăcămintele metalurgice și minerale de alături de ele ; — cu câmpii c'anpalmă, trans-

formate azi, mulțumită muncii stăruitoare a locuitorilor, în lanuri de aur, cu pășuni cari hrănesc rasele cele mai bune de vite și colindate de vânaturile cele mai alese;—Dobrogea noastră poate fi, cu drept cuvânt, socotită, după cum spuneam, unul din cele mai frumoase, mai interesante și mai bogate țiauturi ale țării românești.

Copil al acestei provincii, având-o străbătută în lung și în lat, nu fac—vă rog să mă credeți—nici un exces de limbaj și nici de circumstanță, dacă v'ași declara că, din întreg acest iubit ținut, am avut totdeauna o preferință caracteristică pentru orașelul d-voastre.

Așezată în culcușul format de două dealuri, din care unul păstrează, în ruinele cetății fostului nostru stăpânitor, urmele unui trecut dureros dar glorios, iar celalt poartă în monumentele moderne de pe creasta și coama lui, mândria prezentului și biruința viitorului, *prin credință și cultură*,—Hârșova, înconjurată de cele mai naționalizate sate din provincia noastră, reprezintă pentru mine, un visător cum sunt, *întreg leagănul românismului din Dobrogea*.

Cu aceste adânci și sincere simțiminte, îngăduiți-mi acum să intru în miezul cuvântării mele.

Voi evoca, cu voia d-voastre, câteva pagini din istoria noastră contimporană, din care pentru noi, Dobrogenii, se desprinde, luminoasă și senină, figura abia dispărutului mare Rege, iar, sub scutul acestei sfinte umbre, desfășurându se întreaga prefacere a provinciei noastre.

Să nu v'așteptați însă că vă voi spune lucruri noi și neuzite. S'a scris și s'a vorbit atât despre Regele Carol; ne e atât de bine cunoscută istoria Dobrogei,—încât nu știu ce ar mai putea născoci o minte omenească nou și interesant asupra acestui subiect.

Totuși mi-am luat această sarcină, îndemnat de următorul învățământ :

Un publicist cunoscut, vizitând Biblioteca Centrală din Paris, scria, acum câțiva ani, într'o gazetă din București :

„Caturi peste caturi, săli peste săli, dulapuri peste dulapuri, cărți peste cărți, nenumărate ; dar dacă s'ar apuca cineva să extragă și să ia numai esențialul din aceste cărți

și le-ar pune alături cuprinsurile, ar vedea că grămada aceea nemăsurată de hârtie s'ar răstrânge la câteva cărțuții și a-celea datorite unor scriitori foarte vechi.

Găsesc și eu că scriitorul acelor rânduri avea dreptate : „*Nimic nu e nou sub soare*“ ! „*Toate-s vechi și nouă toate*“ ! Dar, dacă nu putem veni în fiecare zi cu lucruri noi, să nu uităm a trage zilnic foloase noi din lucrurile vechi !

Și acum, să sburăm cu gândul la vre-o 50 de ani în urmă.

Era în ziua de 24 Mai 1866, când mai mulți domni, prevăzuți cu pașapoarte elvețiene, scoborau dintr'un vas austro-ungar pe pământul României, la cel dintâi al ei oraș pe Dunăre, la Turnu Severin.

Cel mai tânăr dintre acești călători, care în tot timpul cât străbătuse împărăția austro-ungară părea că se ferește chiar de umbra lui, cu puține zile mai 'nainte împlinise al 27-lea an al vieții sale. Era de o statură mijlocie și părea sprinten. Părul și barba de aceeași culoare închisă, fața lui smeadă, căreia un nas, adus puțin printre doi ochi mari și limpezi, îi dădea un aer vioi și curajos, — într'un cuvânt întreaga lui înfățișare te făcea să crezi că te găsești mai mult în fața unui locuitor al țărilor de miază zi și nu în fața unui Teuton, vlăstar al unei vechi și băstinașe familii germane.

Tânărul călător, pe a cărui față, îndată ce călcă pe pământul românesc, se observă o tresărire vădită, era Carol-Eitel-Friederic-Zefirin-Ludovic, Prinț de Hohenzollern, al doilea fiu al Prințului Carol-Anton de Hohenzollern.

Lumea de pe vas fu cuprinsă de mirare, când marea de capete de pe țârm, isbucnind în urale nesfârșite și sgomotoase, salută pe tânărul călător, pe când unul din însoțitorii săi, membru în provizoria regență din Țara Românească, prezintă pe Principe, cu următoarele cuvinte : „*Domnilor, iată Domnitorul vostru Carol !*“

Legăturile dintre Prusia și Austro-Ungaria, atât de strânse astăzi, erau pe vremea aceea în așa fel, încât nu i-ar fi fost îngăduit unui german, ca prințul de Hohenzollern, să treacă prin teritoriul austriac. O călătorie prin Rusia sau Turcia era lipsită tot așa de chezașii. Dar tocmai greutatea ce a avut de întâmpinat principele în călătoria sa, măreau și

mai mult dragostea și nerăbdarea atât a lui cât și a celor cari îl așteptau pe pământul românesc.

Cu inima strânsă de durere și îngrijorare, ca și a Prințului Domnitor, care, plecând deacasă, lăsase un frate pe patul de moarte, rănit pentru patrie pe câmpiile Boemiei,—strânse de durere și îngrijorare erau și inimile Românilor în zilele acelea.

Era vorba de ființa sau de pieirea unui neam, care din strălucitoarele înălțimi la care îl ridicase destoinicia lui Ștefan Cel Mare (1458—1504) și domnia plină de avânt a lui Mihai Viteazul (1593—1601) decăzuse într'atâta, în cât un patriot român, D. Sturdza, într'o ședință a Senatului dela începutul acestui veac, a trebuit să strige: *„Principatele române, Muntenia și Moldova, sunt ca și două corăbii, purtate în dreapta și stânga de valurile unei mări furioase și spre ele rar mai răzbate o lăcrimă de lumină printre norii negri și amenințatori“*.

Dacă țara mai putea trage o nădejde de scăpare, apoi la aceasta nu se putea ajunge decât numai dacă un principe dintr'o familie suverană din Europa ar fi răspuns la strigătul acestei națiuni. În această privință toate partidele erau de acord,—întru îndeplinirea acestei dorințe toată lumea își dădea silințele,—și astfel din 686.193 voci, cu care poporul român putea decide la 1866 de viitorul său, 685.969 chemară la tron pe Prințul de Hohenzollern.

Pentru a ne da cât mai bine seamă de neapărata nevoie a acestui ajutor din afară, vom da numai câteva fapte și cifre, care vorbesc dela sine :

Peste istoria României, dela întemeierea celor două principate, în cursul veacului al 13-lea și până la urcarea pe tron a lui Carol I, la 1866, e așternută o umbră nenorocită : e blestemata, nestatornicie a tronului și neliniștitoarea schimbare a Domnitorilor. La foarte puțini principii le a fost dat să închine vreme mai îndelungată țării lor, serviciile. Plecând dela 1508, dată dela care șirul Domnilor e stabilit istoricește, găsim până la 1866 în Muntenia nu mai puțin de 86 domnitori, iar în Moldova numărul lor atinge cifra de 97.

Trebue să mai adăogăm că, din cauza repetatelor ocupațiuni militare rusești ale țării și pe urma a tot felul de

„chefuri“ turcești, tronul rămânea și ani întregi vacant. Neobișnuit de marile cifre vor părea și mai bătătoare la ochi, dacă vom aminti că, în aceeași epocă, dela 1508—1866, la Brandemburg-Prusia, purtară coroana 15 regenți; în Austria 18, în Anglia 16, în Franța 17, în Portugalia 17 și în Spania tot 17. Media de domnie atinge așa dar în Muntenia numai 3 ani; pe când Domnii din Moldova nu s’au învrednicit să stea pe tron nici măcar acest scurt timp. Media la statele numite mai sus, în aceeași ordine expuse, se urcă la cifra 17, 14, 16, iar pentru ultimele 3, la 15 ani.

La noi așa dar „schimbarea Domnilor“ care face „*bucuria nebunilor*“ ajunsese **legea legilor**.

Nu e locul, nici sorocul, ca să arăt astăzi și aci, care erau cauzele care făceau să dăinuiască o așa stare de lucruri.

E destul să constatăm că, cu urcarea Domnitorului Carol pe tronul României, această nenorocită stare încetează, — și să deschidem paginile istoriei privitoare la Dobrogea.

După un război glorios, în care am intrat *rugăți*, ca să scăpăm, în numele Crucii, faima unei mari împărății, — război care a venit să adeverească odată mai mult vorba lui Bismarck că: „*În politică lipsa de recunoștință este adeseori cea mai bună răsplată*“ — după războiul dela 1877—78, pe urma căruia ni s’a luat Basarabia, ne-am ales cu provincia Dobrogei, începând dela Silistra la Mangalia, cu gurile Dunărei și Insula Șerpilor din Marea Neagră.

Teritoriile acestea au intrat în stăpânirea Țării Românești prin Noembrie 1878 și Prințul azistă în persoană la solemnitatea trecerei primelor trupe, în ziua de 14 Noembrie, de la Brăila la Măcin. După sfatul Austriei se trimisese la început o mare ocupațiune militară. Această prevedere sfătuită de împăratul Austriei, după experiențele din Bosnia și Herțegovina, s’a dovedit aci la noi de prisos.

Dacă pentru bătrâni nu este o noutate, pentru tineri e bine să cunoască care era starea acestei provincii în primele zile ale ocupațiunii. Pentru aceasta dau cuvântul celor dintâi prefecți, cari în expunerile ce au făcut la 1880 asupra stării celor două județe dobrogene, spun chiar mai mult de cât trebuie.

Astfel, Remus Opreanu, asupra situației județului Constanța:

„Când am venit, o mare parte a județului era acoperită de ruine. Sate bogate și prospere altă dată, dispăruseră sau nu mai rămăneau dintr'insele decât ziduri dărâmate. Ce erau Aigâr-Ahmet, Sarai, Muslu, Şiriu, Capugi, Curugea, Cartal, Terzi chioi, Satiş-chioi, Boascic, Ercheseck, Baltagi, Caramurat, Canara, Anadolkiöi, Murfatlar, spre nordul liniei ferate; Ilanlâk, Hoscadân, Daulikioi, Derechioi, Armutlu, pe frontieră; Tusla, Mahmut Cuius, Idris Cuius, Cacemac, Mulceova, Talaşman, etc., mai în centrul județului, ca să nu numesc de cât satele mai importante? Grămezi de ruine! Câmpurile asemenea, în cea mai mare parte pustii. Ce erau Mangalia, Megidie, Hârşova, Constanța chiar, în cartierele ocupate altădată de populațiunea mahomedană? Știți toți, căci urmele unui timp plin de nenorociri nu s'au șters încă cu desăvârșire. Teatrul ultimului război nu jusese în Dobrogea. Lupte mari nu s'au dat în aceste locuri. Dar urele și pasiunile de tot felul se deslănțuiseră. Autoritate care să pună frâu răului nu era. Dar mai este autoritate legală, când urei este dat cuvântul? Setea de răsbunare, aviditatea fioroasă a câștigului cu orice preț, fanatismul superstiț os produscră acea stare de lucruri care, încă dela primii pași, ne impuneau o imensă grijă și o excesivă responsabilitate.

„Nu era însă numai atât. Ordinea publică era foarte sdruncinată. Administrațiunea armatei de ocupațiune ruse ce am găsit pe acest teritoriu, în ajun de a se retrage, nu putuse îngriji de ajuns de viața și averea locuitorilor. Bande de tâlhari cutreerau județul. Prin sate spaima era la culme. Nimeni nu mai era sigur de existența și avutul său. Crime oribile se comiteau sau se pregăteau a se comite. D'abia ne instalaserăm și cele numeroase de locuitori veneau, și, nu ne cerau, dar ne implorau cu lacrimi, siguranța vieții cel puțin. Furtașagurile de vite se efectuau ziua fără temere. Câte vite mai rămăseseră din război, tâlharii se duceau, armați, în bande și le luan de unde le găseau ca avere proprie a lor. Forță publică organizată pentru a face să se respecte, conform legii naturale, dacă nu vreunei legi civile, viața și averea, nu se vedea. Fiecare era lăsat, în sate, soartei și propriilor sale mijloace de apărare. Dar aceste mijloace

erau nule. Populațiunea mahomedană, mai cu seamă, câtă nu fugise sau se întoarse în urma păcii, era fără curagiu, fără moral, părăsită destinului ei, destin, care, atunci, era plin de zile negre pentru dânsa“.

Iar I. Palladi asupra situației județului Tulcea :

„Deșerturile lăsate nu sunt încă umplute și chiar aduc astăzi un neajuns simțit în raporturile de toată zua a producțiunii și consumațiunii județului.

„Această tristă stare de lucruri s'a simțit și mai mult după resbel. Administrațiunea română a găsit la instalarea ei sate întregi care lipseau totalmente de vite pentru facerea arăturilor. În altele se punea boul alături cu calul pentru a înjgheba un plug și adesea calul unui locuitor trebuia să are la zece alții care îl adăstau. Este un fapt constatat că la câteva comune oamenii înșiși s'au înhămat la borună pentru a'și grăpa ogoarele“.

Iată dar, cum se prezintă Dobrogea noastră în cele din-tăi zile după ocupare : neagră, amenințătoare și pustie !

Nu numai înfățișarea însă, a patriei noastre, ci chiar faima ei peste mări și țări, nu era mai atrăgătoare.

Astfel ilustrul Vegezzi Ruscalla, scriind în ziarul italianesc „Il Torino“ despre provincia ce urma să treacă în stăpânirea României, arăta :

„...Dar Rusia mărinimoasă cum e, propune României ca în locul Basarabiei române, sănătoase, mărginite și creștine, să i se dea Dobrogea tansdunăreană, nesănătoasă—ca mările Sienei,—despre care generalul Saint Arnaud, cu ocazia rezbelului Crimeei, spune că a pierdut mai mulți soldați cu șederea sa în Dobrogea de cât sub zidurile Sevastopolului, unde, se știe, mai mult de cât a treia parte din corpul de oștire al generalului Zimmermann a rămas, fără să aibă o singură bătaie. Pentru a face terenul acela sănătos, e de lipsă de a săpa și susține canale cu cheltueli enorme și mai mari de cât finanțele României. Mai mult încă, regiunea aceasta e locuită de un trib circasian, care după căderea eroului Șamyl, refugiindu-se în Turcia, a fost colonizat aci. Acești circasieni sunt de religie mahomedană, sălbateci, hoți și criminali“.

Nici geografiile române de pe vremuri nu prezintau Dobrogea altfel.

Așa geografia lui Antinescu, spunea despre Dobrogea :

„Pământul acestei provincii, unii îl numesc **Țara Băl-ților**, fiindcă, începând dela nord de Hârșova până la Măcin și Isaccea, și în fine, spre sud de canalul Sf. Gheorghe, este plin de o mulțime de lacuri băltoase; iar țărmul oriental al mării este tivit pe margine cu mlaștini în lungime de mile întregi; apoi teritoriul are șesuri înalte, întrerupte de albiile de pământ și căi afundate... mlaștinoase. În interiorul țării, pozițiunea este monotonă, din cauza lipsei de cultură... Colinele sunt acoperite de o iarbă înaltă ce se clatină ca valurile la suflarea vântului. Lipsa de apă curgătoare și isoare, silesc pe locuitori de a țineu apa în cisterne“...

Așa fel fiind starea și faima Dobrogei, ce ni se dădea în locul Basarabiei, vă puteți lesne închipui, ce furtună a stârnit atunci chestiunea aceasta.

Nemulțumirea generală a avut răsunet în Corpurile Legiuitoare, care în ședința dela 25 Ianuarie 1878, au votat următoarea moțiune :

„Ascultând explicațiile ministerului în privința dispozițiilor ce a arătat guvernul Rusiei de a lua o parte din teritoriul României, în schimb cu pământuri de peste Dunăre; considerând marile servicii și chiar sacrificii de sânge făcute de țară pentru conservarea integrității sale; Adunarea și Senatul declară că sunt hotărâte a menține integritatea teritoriului țării și a nu admite o înstrăinare din pământul ei, **sub nici o denumire și pentru nici o compensațiune sau desdaunare.**“

Acestei moțiuni, în ședința dela 28 Iunie a. a., li urmează următoarea interpelare semnată de 48 deputați guvernamentali, în cap cu fostul ministru G. Vernescu.

„Camera, ascultând răspunsul guvernului, constantă în votul unanim al Reprezentațiunii naționale din 26 Ianuarie 1878, protestă în contra desmembrării țării prin luarea Basarabiei de către Rusia; și, considerând că orice anexiune de teritoriu dincolo de Dunăre nu este în interesul României și ar fi o cauză de complicațiuni și de perturbațiuni

viitoare, nu primește anexarea Dobrogei la România, sub nici un cuvânt și sub nici un titlu*.

Desbaterile acestei interpelări au fost secrete.

Intr'una din acele ședințe secrete, însuși primul ministru Ion C. Brătianu, desemnat a merge ca plenipotențiar la Congresul din Berlin, spunea :

„Nu vom primi Dobrogea, pentru că e un cuprins paldos ; pentru că se află dincolo de hotarele naturale și pentru că am avea să ducem necurmată viață rea cu populațiunile eterogen : ce locuiesc acel cuprins“.

Ca să vă dați și mai bine seama de cât era de protivnică toată lumea cugetătoare de pe atunci, în contra schimbului ce era pe cale a se face, vă vciu cita câteva rânduri dintr'o carte apărută pe vremea aceea și datorită deputatului de Romanași Nicolae Lăcusteanu :

„Asupra punctului întâi, partizanii Dobrogei neputând susține că elementul român ar fi cel mai numeros din Dobrogea, nu numai în raport cu întreaga populațiune, dar și în comparație cu fiecare din naționalitățile ce o locuiesc, pretextă că e cel mai cult, și substituie principiului etnic, dreptul inteligenței, dreptul majorităților culte asupra majorităților inculte ; drept care în ultima analiză nu e decât dreptul astuției, dreptul pharisiac.

„Asupra punctului al doilea, al așa zisului drept istoric, apărătorii lui nu văd că, înainte de alte națiuni, noi Românii am avea să suferim întâi de acest drept.

„In timpul nenumăratelor războaie ce Țarii Rusiei au avut cu Sultanii, țările române au fost de mai multe ori ocupate și administrate de Ruși, cari nu le-au deșertat decât după terminarea ostilităților, ce adesea au durat mai mulți ani, și în virtutea tratatelor încheiate între Curtea Rusiei și Poarta otomană, având următoarea cuprindere : «...Rusia întoarce Turciei principatele Valachiei și Moldaviei...» pentru că Curții dela Sant-Petersburg i-a plăcut întotdeauna să considere țările române ca făcând parte integrantă din imperiul otoman și să le pună mai pe aceiaș linie cu Bulgaria și cu alte părți ale Turciei, pentru planurile ei ascunse. Din partea sa, Austria a administrat Oltenia dela 1718 până la pacea dela Belgrad, adică aproape un sfert de secol, și

numai după înfrângerea oștilor nemțești și triumful armatelor musulmane. Banatul Craiovei a scuturat jugul austriac. Putea-va să vină acum Rusia a pretinde România, și Austria Oltenia, sub cuvânt că le-a posedat sub glorioșii lor monarhi Alexandru I și Carol VI? Cîina pe care se pune organul Ministrului d: Interne, e plină de pericole. Ceeace trebuie să invocăm noi, dar, nu sunt drepturile istorice, ci drepturile popoarelor, principiul sacru al naționalităților.

„Dacă majoritatea populațiunei din Dobrogea ar fi fost română, ași fi înțeles să acceptăm alipirea acestei provincii la România pe principiul naționalității, în virtutea căruia Grecia cere să alipească Tesalia; dar a pretinde această țară sub cuvânt că acum 500 de ani s'a posedat un timp foarte scurt de unul din Domnii noștri prin puterea brațului său și valoarea necontestată a armelor române, mi se pare nu numai nefondat, dar și ridicol în acest secol de civilizațiune.

„Ciprul, până către anul 313 înainte de era creștină a fost tributar Perșilor; Latini au domnit 55 de ani în Constantinopole; Serbia a fost cîtva timp sub suzeranitatea Ungariei; Candia a fost cedată la 1833 Egiptului. Să presupunem că Egiptul, Persia, Franța, și Ungaria unite ar fi făcut război Turcilor, i-ar fi alungat din Europa, și prin aceasta ar fi fost de trebuință să se dea o nouă hartă pământului ocupat odinioară de cōborătorii lui Othman în Europa. Intr'o asemenea ipoteză, după pretinsul drept istoric susținut de organele ministeriale, Candia s'ar cuveni Egiptului, Serbia Ungariei, Constantinopole Franciei, Ciprul Persiei.

„Unde s'ar ajunge cu asemenea teorii, cu asemenea divagațiuni?

„Românii au atîta drept asupra Dobrogei cît au Rușii asupra Basarabiei, Nemții asupra Olteniei, Ungurii asupra Serbiei, Italia asupra Moreii.

„Am primi Dobrogea, dacă veniturile ei ar acoperi cheltuelile, dacă paza fruntariilor s'ar putea jace cu indigeni, pentru a fi noi dispensați de a trimite acolo o armată considerabilă, care ne-ar absoarbe o mare parte din budget; dacă integritatea și inviolabilitatea teritoriului ar fi garan-

tate contra pozelor de cuceriri ale Rusiei, năvălirilor ei periodice și ostilităților Bulgarilor frământați de intrigile din afară și de comitetele panslaviste din năuntru; dacă elementul cel mai mare din ea ar fi român“.

„Dobrogea nu va putea fi pentru noi decât o achizițiune funestă, o dobândire pasageră, **o dobândă destinată a mânca capetele**. Din punctul de vedere politic, ea nu va putea fi pentru România de cât ceea ce e Bosnia și Herțegovina pentru Austria: o **dizolvantă**; din punctul de vedere financiar, ea ar fi pentru tezaurul român. ceea ce Ciprul e pentru tezaurul englez: o **consumantă**“.

„Vom răscumpăra calea ferată Barkley, care nu va aduce nici jumătate dobânda capitalului ce vom pune; vom construi o punte de fier peste Dunăre, pe care o vom plăti îndoit; vom ține pe picior de război cel puțin zece mii de oșteni și alle câteva mii pentru paza fruntariilor provinciei anexate; vom plăti îndoite retribuțiunile funcționarilor pe care îi vom trimite în această Nouă-Caledonie română; vom semăna acest teritoriu înțelenit nu cu școale și ateliere, ci cu **cazarme și închisori**“.

„După cele ce am arătat nu primim Dobrogea.

„**Din punctul de vedere geografic și etnografic:**

„Pentru că, gășindu-se despărțită de România nu numai printr'un mare fluviu, dar prin mai multe fluvii ce sunt diferite brațe ale Dunărei, care fac într'o mare parte a anului comunicațiunea între aceste două țări nu numai foarte anevoioasă, dar aproape cu neputință, și aflându-se locuită de o populațiune în mare majoritate de religiune și de origină străină, nu ne aparține nici geograficește, nici etnograficește.

„**Din punctul de vedere al dreptului popoarelor:**

„Pentru că concesiunea unui teritoriu dela un Stat la altul, chiar când se face de bună voe, ca și cucerirea consumată, este străină de idei de drept;

„Pentru că nu există anexiune legitimă a unui teritoriu.

la altul decât prin voința regulat exprimată a locuitorilor acestor două teritorii, lucru ce nu s'a făcut nici de Rusia în privința Basarabiei, nici de România în privința Dobrogei, jără care alipirea acestor țări este o violență constituită, pe care noi nu trebuie să o consacram, ca contrarie moravurilor noastre.

„Din punctul de vedere economic, financiar și igienic :

„Pentru că Dobrogea, fiind locuită de o adunătură de elementele cele mai turbulente, strânse aci din toate părțile lumii, va necesita, spre a fi administrată și ținută într'o ordine măcar cât de rudimentară, întreținerea unei oștiri numeroase care să stea în permanență în această țară, și o armată considerabilă în Dobrogea însemnează mai multe milioane cheltuite pe fiecare an, ceea ce ar fi o cauză de slăbiciune economică a Statului Român ;

„Pentru că coprintul acesta fiind un pământ mlăștinos în care frigurile sunt endemice, va trebui să fie supusă la chestiuni de însănătoșire : canale, căi petrute, plantații, ale căror cheltueli ar fi cu mult mai presus de mijloacele financiare ale țării noastre, și în disproporție colosală cu foloasele reale ce am putea trage din sacrificiile ce am face ;

„Pentru că România nefiind în stare a face asemenea sacrificii, Dobrogea, din cauza climei sale insalubre, va fi un mormânt totdeauna deschis pentru oștenii și funcționarii noștri ce se vor trimite acolo.

„Din punctul de vedere politic :

„Pentru că ceea ce a făcut, ceea ce face importanța noastră politică în această parte a Europei orientale, este că suntem o națiune de rasă latină omogenă, că rupem unitatea formidabilă a rasei slave, și mergând a ne pune în contact, a ne amesteca cu rasa slavă din Bulgaria, perdem această importanță ;

„Pentru că prin luarea unei țări la care nu avem un drept e'nic, am justifica și consacra despuerea ce ni s'a făcut la 1775 de Austria, și la 1812 de către Rusia.

„Pentru că prin anexarea Dobrogei și a unei părți din Bulgaria propriu zisă, am da un exemplu de nedreptate, de răpire, care ar putea ca să se întoarcă într'o zi în contra noastră ;

„Pentru că România nu poate să aibă o dominațiune durabilă într-o țară străină, înconjurată de o rasă străină și cuceritoare;

„Pentru că încorporarea unei părți din Bulgaria la România ar fi în viitor vulvă etern deschisă, un măr de discordie între aceste două țări, care va fi neconținut și cu succes exploatat de acei cari au interes să ne vadă dușmăniți, învrăjbiți și încăerați în lupte cu Bulgarii.

„Pentru că aceasta va da loc, într'un viitor nu depărtat, la o nouă chestiune bulgară, cu care se vor turbura necurmat lucrurile din Orient de către aceia, cari umblă totdeauna să pescuiască în apă turbure;

„Pentru că Dobrogea, după textul oficial al protocoalelor numărul 9, 10 și 11, nu se dă României sub alt titlu decât acela de **schimb** pentru Basarabia; și schimbul, în drept, nefiind altceva decât vânzare, a accepta Dobrogea este a primi prețul Basarabiei.

„Respingem acest schimb infam, acest târg infam!”

Cu toate acestea toată lumea a trebuit să se plece și România în cele din urmă a acceptat Dobrogea, dacă nu ca un **schimb de teritorii**, dar ca **despăgubiri de război**.

Un singur om vedea limpede în această chestiune: Era Domnitorul Carol!

Răspunzând unei scrisori primite din partea vărului său Wilhelm, împăratul de azi al Germaniei, pe atunci prinț de coroană și care-i scria:

„Și acum fie ca România să folosească fără întârziere toate avantajele care totuș se pot scoate din puțin promițatoarea Dobroge și ca lucrarea de poduri, canaluri și porturi, să însemneze o eră nouă a guvernării tale.” — răspunzând acestei scrisori, Domnitorul Carol spunea:

„Insula Șerpilor este un far destinat a lumina în timpul nopții calea corăbiilor, ca să nu se sjărame de stânci. Acest far, incredințat nouă de Congres, trebuie să fie simbolul soției noastre în Orient”.

Iar după prima călătorie întreprinsă în Dobrogea, între 15 și 18 Octombrie 1879, tot Domnitorul Carol scria tatălui său:

„Din distanță în distanță, foarte aproape una de alta, pe movile și pe dealuri, se văd ruinele cetăților romane, atât pe țărmurile Mării cât și pe malul Dunării. Asemenea în mijlocul țării se văd, din zare în zare, deosebit de ruinele de cetăți, atât de multe movile naturale și artificiale, în cât de le-am privi ca morminte de oști, din care multe și sunt, am putea într'adevăr zice că Românul în Dobrogea calcă pretutindeni pe ruinele măririi străbunilor săi!

„Cetățile romane, dărâmate de toate semințiile ce au călcat pe pământul Dobrogei, sunt semne invederate de temerile ce aveau Romanii de a vedea năvăliind pe acolo asupra lor, ca prin o poartă firească, toate neamurile barbare din Europa și Asia“.

Idealist, cum l ați văzut, ca un poet,—încrezător, ca un viteaz,—Domnitorul Carol dă în momentul trecerii oștirilor române pe pământul Dobrogei, următorul ordin de zi:

„Soldați!

„Păterile mari europene, prin tractatul din Berlin, au unit cu România Dobrogea, această veche posesiune a prinților noștri de mai nainte.

„Azi veți pune piciorul pe acest pământ, care devine din nou românesc! Inșă acum veți merge în Dobrogea, nu în calitate de cuceritori, ci ca amici, ca frați ai locuitorilor cari de azi înainte sunt concetățenii noștri.

„Soldați! In această nouă Românie veți găsi o populațiune, care în cea mai mare parte este deja românească. Inșă veți găsi și locuitori de alt neam, de alte credințe. Toți aceștia, cari devin membri ai statului român, au acelaș drept la protecțiunea și la dragostea voastră.

„Intre ei veți găsi mahomedani, ale căror obiceiuri se deosibesc de ale noastre. Vă recomand cu deosebire ca să respectați credința lor.

„Fiți în mijlocul noilor voștri concetățeni, ceeace ați fost atât în timp de pace cât și pe câmpul de onoare: model de bravură și de disciplină, apărători ai drepturilor României și ante-luptători ai legalității și civilizației Europei; astfel vă cunoaște acum întreaga Europă, și cu mândrie confirmăm aceasta.

„Așa dar drum bun soldați și Dumnezeu să vă apere.

„Gândul meu să vă însoțească neîntrerupt.

„Trăiască România!

„Dat în Brăila la 14 Noembrie anul 1878“.

Iar populațiunei îi adresează o proclamațiune, prin care o invită să salute cu încredere steagul României, ca pe un steag al dreptății și al păcii — ea din acea zi depinzând de un stat, unde nu voința arbitrară, ci legea, desbătută și încuviințată de Națiune, hotărăște și cârmuește.

Intreaga înclinare sufletească și tot crezul politic ale Domnitorului Carol față de Dobrogeni, le găsemc cuprinse în următoarele cuvinte adresate de dânsul Episcopului Iosif al Dunărei de Jos, cu ocazia investirei acestuia, la 24 Martie 1879 :

„Ești chemat P. S. Ta să arunci prima sămânță a moravurilor românești în noua provincie: **blândețe în ligiune și devotament către patrie!**“.

Acestea zise, să vedem dacă s'a înșelat o clipă măcar, în credința și în dragostea lui Domnitorul Carol, față de Dobrogea, care în decursul vremii a fost recunoscută de toți ca: **„plămân al României,“** și prețuită ca: **„piatra cea mai scumpă de pe coroana Regelui Carol I.“**

Inchipuți-vă, vă rog, un moment în rața ochilor minții d-voș, o mare movilă înfățișând Țara românească și alăturaea, una mai mititică reprezentând Dobrogea.

Priviți pe cea dintâi :

Jos, dela poale în sus, cinci milioane de robi ai pământului, cari plătesc și urzicile culese în pădure.

„Nu e vara vara lor și-s streini în țara lor“ și cu toate acestea tac, tac, fiindcă știu că „la împărțirea locurilor guralivul poate să fie lăsat muritor de foame ; știu că logofătul a pus ochii pe nevestele ori pe fetele lor ; știu că la măsurat vor fi cei din urmă ; știu că locurile nu ajung pentru toți ; știu că vor fi bătuți de vor îndrăzni să zică că-s atâția stânjeni la pogon ; știu că dintr'o sută de oameni nu vor sări nici unul ca să-i scape ; le știu toate acestea și multe altele ce nu se pot spune“.

Înaintând mai sus, deasupra acestor robi, cum i-am numit, ai pământului, **din care 80 la sută nu știu carte,** vine o altă pătură de robi ai slujbei, în număr de câteva zeci de mii.

Aceștia, după o altă vorbă rămasă de pomină. *se nasc bursieri, trăesc funcționari și mor pensionari!*.

Iar deasupra acestor robi ai pâinei de toate zilele, vine o pătură și mai subțire, pătura *râzgâiașilor soartei*. Aci locul ți-l asigură nașterea și foarte rar meritele și norocul.

Țara românească trăește **prin** cele două păтури, **pen-
tru** acești trântori din vârful movilei.

Inchipuiți vă acum ca având înaintea d-vs și movilița ce înfățișează Dobrogea :

Jos, aproape 300.000 de țărani chipeși și trumoși, stăpâni pe petecul de pământ și pe codrul lor de pâine, despre care Luca Ionescu, fost prefect la Tulcea, spunea că formează *o populație cu însușiri excelente. cu un capital însemnat de muncă și de jertfe*, iar d. Vârnav, vorbind despre locuitorii județului Constanța, „*o populație compusă din elemente minunate, excepțional de viguroase, darnice, setoase de îmbunătățiri morale și materiale*”—*constatări ce implică: o stare morală și materială înfloritoare.*

Deasupra acestei păтури, în care numărul celor fără de știință de carte—numai după 35 de ani de când au scăpat de sub stăpânirea mizerabilă a Turcilor—mulțumită dascălilor ce i au avut, — numărul neștiutorilor de carte e mai mic, zic, față de țărani din România veche, vine clasa de mijloc.

Aceștia, fără sfinți la Ierusalim, bizuindu-se numai pe propriile lor puteri, neinoculați încă cu vaccinul „lichelismului“, își continuă cu cinste și cu mândrie ocupațiunile părinților lor. Puținii cari au îmbrățișat cariera funcționărească, au făcut-o din dragoste pentru ai lor, ca să scape odată pe concetățenii noștri de laitele de lupi, cari, înbrăcați în piei de slujbași ai statului, ne-au mâncat și sufletul și punga de 35 de ani încoace.

Și acum, dacă căutați spre vârful acestei movile mititele, nu veți găsi palaturile *mâncătorilor de-a gata*. **In Dobrogea nu poate să trăiască acela, care nu știe sau nu vrea să muncească.**

Cu această fire, cu aceste apucături, d-lor, am putut ridica numai noi, cei din județul Constanța, în doi ani de zile, 137 de localuri de școli și aproape 50 de biserici, pentru ca să învățăm, în casele ridicate de noi dulcea și fru-

moasa limbă românească și pentruca în această limbă să mulțumim Domnului pentru pacea, liniștea și buna stare, pe care ni le-a asigurat stăpânirea ce ni s'a hărăzit din ziua în care Domnitorul Carol ne spunea: *Salutați cu încredere steagul României, ca pe un steag al dreptății și al păcii*“.

Cu această fire, cu aceste apucături, cu învățămintele și cu mângâerile de care nu ne-a lipsit acest mare Domnitor tot timpul vieții sale — ca un părinte ținându-ne veșnic ușă palatului său deschisă — da, d-lor, cu această fire și cu aceste învățăminte, am privit, singuri noi, Dobrogenii, înmărmuriți la marea dramă ce s'a desfășurat la 1907 în țara românească și care făcuse pe toți de dincolo de Dunăre, de la Dorohoi la T. Seberin, să-și piardă capul și cumpătul!

Iată dar că nu s'a înșelat în presimțirile sale regele Carol. Țărișoara aceasta și poporul ce o locuiește, au răspuns în totul așteptărilor sale, iar azi, cu mâinile și cu sufletele pline de tot ce ne-a putut da mai bun și mai frumos Dobrogea, devenită o grădină, să îndreptăm privirile spre mormântu-i încă proaspăt și să-i făgăduim un lucru: Că vom ști să fim muncitori, cinstiți și buni Români ca și până acum. Acesta-i cel mai scump și mai solemn salut, cel-am putea trimite umbrei Sale, pe care parcă o văd, majestoasă și proteguitoare, planând, în această zi de 10 Mai, deasupra capetelor noastre.

*Se vinde în folosul Cercului de cultură „Mihail Eminescu
din Hârșova*
